Turkish Studies
International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/6, p. 423-438
DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11439
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi
Received/Geliş: 12.02.2017 **Accepted/Kabul:** 27.03.2017
Referees/Hakemler: Doç. Dr. Erdoğan TEZCİ – Yrd. Doç. Dr. Fahri SEZER

This article was checked by iThenticate.

EĞİTİM VE SAĞLIK ÇALIŞANLARINDA PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ VE ÖZGECİLİĞİN İNCELENMESİ

İsa Yücel İŞGÖR[*]

ÖZET

Bu araştırma eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ile özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma ayrıca eğitim ve sağlık çalışanlarının bazı değişkenler (meslek alanı, algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi ve algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi) açısından psikolojik iyi oluş ve özgecilik düzeyleri arasındaki farklılaşmayı ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini Erzincan il merkezinde 2015 yılı içerisinde çalışmakta olan sağlık (doktor, hemşire, fizik tedavi uzmanı, sağlık görevlisi) ve eğitim (öğretmen, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, özel eğitim uzmanı) çalışanları oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma örneklemini ise yaşları 24-56 arasında değişen ($\bar{X}$ =33,49, Ss= 8,96) 122'si kız (% 50.4), 120'si erkek (% 49.6), toplam 242 sağlık ve eğitim çalışanı oluşturmaktadır. Araştırmada Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Özgecilik Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; Eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ile özgecilik puanları arasında pozitif yönde yüksek bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulgulanmıştır. Algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi yüksek olan çalışanların psikolojik iyi oluş puanlarının, diğer çalışanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Son olarak algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi yüksek olan eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanlarının anlamlı düzeyde diğer düzeylerden daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik iyi oluş, özgecilik, sağlık personeli, eğitim personeli

[*] Yrd. Doç. Dr. Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, PDR. ABD, El-mek: yucelisgor@hotmail.com, iyisgor@erzincan.edu.tr

INVESTIGATING THE PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AND ALTRUISM IN EDUCATION AND HEALTH WORKERS

ABSTRACT

This research aims to investigate the relationship between psychological well-being and altruism levels of workers in education and health areas. The study also aims to reveal the differences between psychological well-being and altruism levels of education and health workers in terms of some variables (occupational field, perceived professional job satisfaction level and perceived professional spiritual satisfaction level). The study's universe constitute the employees of health care (physician, nurse, physiotherapist, health officer) and education (teacher, psychologist, social worker, special education specialist) working in Erzincan province center in 2015. The sample of the study was composed of totally 242 health and education workers, 122 of them are girls (50.4%) and 120 of them are males (49.6%), which their ages range from 24-56 ($\bar{X}$ =33,49, Ss= 8,96). Psychological Well-being Scale, Altruism Scale and Personal Information Form were used in the study. According to the results of the research; It has been found that there is a high correlation in the positive direction between psychological well-being and altruism scores of education and health workers. It was also found that there was no significant difference between psychological well-being and altruism scores of education and health workers. Employees with high levels of perceived professional job satisfaction were found to have significantly higher levels of psychological well-being than other employees. Finally, it was found that psychological well-being and altruism scores of education and health workers with higher level of perceived professional spiritual satisfaction were significantly higher than the other levels.

STRUCTURED ABSTRACT

Well-being is an important concept in positive psychology. In one respect, it can be defined as equivalent to happiness and different concepts of well-being (such as subjective, objective, psychological well-being) can express different meanings. Historically, the concepts of happiness and well-being are seen as two different dimensions as 'hedonic' and 'eudaimonic' (psychological functionality) (Grenville-Cleave, 2012). In the area, altruism is generally described as "behavior that is considered to be opposite to egoism, selfishness and individualism, taking into account the interests and profits of others" (Marshall, 1999). In psychology literature, altruism is expressed in the way of thinking of the interests and well-being of others, without expecting an external prize, without thinking of oneself and even sometimes paying a personal price (Budak, 2003). It is both true that altruistic behavior provides well-being; and the people with high well-being have a pattern of altruistic behavior among their characteristics (Kasser ve diğ. , 2004; Mellor ve diğ. , 2008; Pessi, 2011; Sheldon ve Lyubomirsky, 2004; Steger, Kashdan, ve Oishi, 2008; Weinstein ve Ryan, 2010). In other words, it is pointed out that there may be a relationship between altruism and well-being (Mutafçılar, 2008, Onatır, 2008, Schwartz et al., 2009, Topuz, 2013,

Ümmet, 2012, Yıldırım and Topcuoğlu, 2016). For these reasons, it is considered to be necessary to examine what the effects of altruism on well-being and how it affects well-being. It is observed that the reserches donein this regard has usually focused on university students, education and health workers who are thought to be in direct contact with people have not been sufficiently investigated. It can be said that the study of altruism and well-being on these two important occupational field workers will fill an important gap in the literature. Therefore, the research is important with this feature.

Aim of The Investigation

The main purpose of the study is to examine the relationship between psychological well-being and altruism levels of education and health workers. The study also aims to reveal the differences between psychological well-being and altruism levels in terms of some variables (occupational field, perceived professional financial satisfaction level and perceived professinal spiritual satisfaction level) of education and health workers. For this purpose, the questions asked in the survey are as follows;

- Is there a relationship between psychological well-being and altruism levels of education and health workers?
- Is there a difference between psychological well-being and altruism scores of education and health workers in terms of occupation (education and health)?
- Is there a difference between psychological well-being and altruism scores of education and health workers in terms of perceived levels of professional financial satisfaction and spiritual satisfaction?

Method

The sample of the research is composed of 242 professors working in the field of education and health in Erzincan province center and selected by appropriate sampling method. The ages of the professionals who make up the sample group ranged from 18 to 32 ($\bar{X}$= 21,34.42 Ss = 2.04). 122 of these professionals are girls (50.4%), 120 of them are male (49.6%). These professionals who work in the field of health consist of 30 doctors (12.4%), 28 nurses (11.6%), 6 caregivers (2.5%), 15 health officers (6.2%) and 6 physiotherapist (2.5%).

Three measurement tools were used to obtain the research data. These measures were the Personal Information Form prepared by the researcher, the Psychological Well-Being Scale (Ryff, 1989), and the Personalization Scale developed by London and Bower (2016) and adapted to Turkish by Akbaba (1994). In the analysis of the data, statistical techniques such as percent, frequency, correlation and simple linear regression analysis were used.

Results and Discussion

According to the first finding from the study, it was found that there is a high correlation between psychological well-being and altruism scores of education and health workers on the positive side. This result may be due to the fact that the altruistic behavior we have described as unrequited, unprofitable and charitable behavior to other people is in a sense bringing positive relations with other people. There has been similar findings to the research (Gülaçtı, 2014, Kasapoğlu, 2014,

Schwartz, Keyl, Marcum, and Bode, 2009, Steger et al., 2008, Weinstein and Ryan, 2010). According to another finding of the study, there was no significant difference between psychological well-being and altruism scores of education and health workers.

Another finding of the study is that employees with a high level of perceived professional financial satisfaction are significantly more likely to have psychological well-being scores than those of other employees. This finding can be explained by the level of income of workers. As the level of income increases, the professional financial satisfaction of the individual will increase and it can be said that this situation will be reflected positively in the well-being of the individual. The finding that income level is directly related to psychological well-being is also supported by recent research findings (Edward Diener and Oishi, 2000, Dost, 2007, Easterlin, 1974, Ferrer-i-Carbonell, 2005, Frey and Stutzer, 2010, Lucas and Schimmack, 2009; Private, 2015).

According to the last findings of the research, it was found that the psychological well-being and altruism scores of the education and health workers with higher level of perceived professional spiritual satisfaction were significantly higher than the others. This can be explained by a number of factors spiritual and psychological, in contrast to the financial or physical factors, required for the definition of well-being or for the definition of altruism. The researches say that it is 'naturally' more satisfying to seek happiness in actions that give an inner meaning to an individual's life, such as personal development, close relationships, social assistance, rather than looking for happiness in external tastes. It is known that internal motivation satisfies the psychological needs necessary to achieve happiness and well-being (Kasser, Ryan, Couchman, and Sheldon, 2004).

Moving from the findings of the high association between positive psychological well-being and altruism, measures to promote altruistic behavior within the society can be taken. Dissemination of a professional preference based on intrinsic motivation acting in the direction of interests and abilities in the choice of profession may increase the spiritual satisfaction and this may open the way for individuals to be more altruistic and happier in their profession. In different professions, altruism and well-being dependence can be handled with different variables, and more comprehensive studies can be made in this direction.

Keywords: Psychological well-being, altruism, health personnel, education staff

Giriş

İnsanlık çok uzun bir geçmişten bu yana kendini tanıma ve daha iyi bir yaşamın nasıl oluşturulabileceği üzerine çaba sarf etmektedir. Birçok filozof ve bilim adamı, bu konu üzerine kafa yormakta ve insanın nasıl daha iyi olabileceği ve yaşamını nasıl daha yaşamaya değer hale getirebileceği konusunda araştırmalar yapmaktadır. Bu çerçevede pozitif psikoloji akımı bu araştırmaların bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. 1980'lerden itibaren psikoloji alanında en popüler kavramlarından biri haline gelen psikolojik iyi oluş kavramı insanın kendi yaşam biçimini gözden geçirerek daha iyi ve sağlıklı nasıl yaşayabileceği konusunda bir yanıt bulma çabası ile alakalı bir kavram olarak değerlendirilebilir.

İyi oluş pozitif psikolojide önemli bir kavramdır. Bir açıdan mutluluk ile eş değer olarak tanımlanabilmekte ve farklı iyi oluş kavramları (öznel, nesnel, psikolojik iyi oluş gibi) farklı anlamlar ifade edebilmektedir. Tarihsel olarak incelendiğinde, mutluluk ve iyi oluş kavramları 'hedonic' (hazcı) ve 'eudaimonic' (psikolojik işlevsellik) iyi oluş olarak iki farklı boyutunun olduğu görülmektedir (Grenville-Cleave, 2012).

Psikolojik iyi oluş hazcı yaklaşımda zevk veren etkinliklerin anlık mutluluk sağlayarak kısa süreli yaşam doyumu ile bağlantılı olduğu savunulmakla birlikte, psikolojik olarak işlevsel olan etkinliklerin insanların potansiyelini gerçekleştirdiği için uzun süreli tatmin de sağladığı ifade edilmektedir (Steger ve diğ. , 2008). İçerisinde psikolojik işlevsellik barındıran etkinliklerin zaman içerisinde iyi oluş için daha yararlı olduğu düşünülmektedir. İyi oluşu psikolojik işlevsellik açısından açıklayan bir başka yaklaşımda öz-belirleme kuramıdır. Psikolojik işlevselliği kendini gerçekleştirme ile eş değer tutan bu yaklaşım iyi oluşun sağlanması için üç temel psikolojik ihtiyacın (özerklik, yetkinlik ve ilişki) karşılanması gerektiğini savunmaktadır (Ryan ve Deci, 2001).

Bugün öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş geniş çevrelerce kabul edilen iki temel iyi oluş çeşididir. Hazcı gelenekten gelen öznel iyi oluş olumlu duygular, olumsuz duygular ve yaşam doyumu ile ilgili iken; psikolojik işlevsellik temelli psikolojik iyi oluşun da insanın gelişimine vurgu yaptığı görülmektedir (Dodge ve diğ. , 2012). Bir anlamda bu iki iyi oluş insanın çok yönlü ve bütüncül olmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Psikolojik iyi oluşun pozitif psikoloji kapsamında değerlendirilmesi gereken bir kavram olduğunu belirten Ryff (1989), psikolojik iyi oluşu; kişinin hayat endişesi ile bireysel ve sosyal ilgileri arasındaki dengeyi kurmak için çabalayacak gücünün olması şeklinde tanımlamaktadır. Ona göre iyi oluş yaşam gelişimi, ruh sağlığı ve klinik bakış açısından yararlanarak bütüncül bir anlayışla açıklanmalıdır. Mutlu olmaktan farklı olarak iyi oluş, kişinin gerçek potansiyelini gerçekleştirme çabası olarak ele alınmıştır. Bu nedenle iyi oluş, özellikle de psikolojik iyi oluşla ilgili çalışmalarda gelişim psikolojisinden, kendini gerçekleştirme, işlevsel olma ve olgunlaşma kavramlarından ve ruh sağlığını pozitif kriterlerle açıklayan bakış açısından etkilenmiştir. Ryff (1995) bu bakış açısından yola çıkarak mutluluğun temel mesaj olmadığını, mutluluğun iyi bir yaşamın sonucu olabileceğini dile getirmiştir. İyi yaşam ya da psikolojik iyi oluş olarak ifade edilen faktörler; diğerleriyle olumlu ilişkiler, çevre hâkimiyeti, özerklik, yaşam amacı, kişisel gelişim ve kendini kabulden oluşmaktadır(Ryff 1989). Ryff (1995)'a göre psikolojik iyi oluş kavramı olumlu-olumsuz duygulanım ve yaşam doyumunun basit bir birleşiminden (öznel iyi oluş) çok, yaşam tutumlarından oluşan çok boyutlu bir yapıdır.

McGregor ve Little (1998) ise iyi oluşun, yaşam anlamı ve yaşamdaki amaçların değerlendirilmesi ile ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. İyi oluş kavramı Ryan ve Deci (2001) tarafından psikolojik ihtiyaçla açıklanmıştır. Onlara göre temel psikolojik ihtiyaçlar özerklik, yeterlik ve ilişki kurma olup, bunların karşılanma becerisi iyi oluşu açıklamaktadır. Waterman (1993) ise psikolojik iyi oluşu meydan okuma, çaba harcama, kişisel gelişim ve büyüme için uğraşma şeklinde tanımlamaktadır.

Günümüzde değerler hiyerarşisinin giderek değişmesi, dünyevi, maddi ve bencil değerlerin ön plana çıkarılmasından hareketle bireyler kendilerini mutlu etmeyi birincil yaşam hedefi haline getirebilmekte ve başkalarını umursamama gibi bir tutum içerisine girebilmektedirler. Böylesi bir atmosferde yardımseverlik, doğruluk, adalet ve sorumluluk gibi prososyal değerler, günümüzde her zamankinden daha fazla sorgulanmaktadır (Ayten, 2009). Bu nedenle olumlu sosyal davranışların iyi oluş ekseninde incelenmesi ve geliştirilmesi hem toplumlar hem de bireyler için büyük önem taşımaktadır. İşte bu doğrultuda bir kavram olarak özgeciliğin günümüz toplumlarında önemli bir yer tuttuğu söylenebilir.

Başlangıçta din ve felsefenin araştırma konuları içerisinde kendisine yer bulan Özgecilik, psikolojinin bir bilim dalı olmasıyla birlikte, psikoloji alanındaki kuramcılar ve araştırmacılar tarafından da araştırılmaya başlanmıştır (Yöntem ve İlhan, 2013). Özgecilik alan yazında genel olarak "başkalarının ilgi ve çıkarlarını dikkate alan, genellikle egoizme, bencilliğe ve bireyciliğe zıt olduğu düşünülen davranış" olarak tanımlanmaktadır (Marshall, 1999). Psikoloji literatüründe ise özgecilik; dışarıdan bir ödül beklemeden, kendini düşünmeden hatta bazen kişisel bir bedel ödeyerek, başkalarının çıkarını ve iyiliğini düşünme şeklinde ifade edilmektedir (Budak, 2003). Başaran (2000) ise, karşılık beklemeden başkalarına iyilik yapmayı, yardım etmeyi ve herhangi bir davranışı yaparken bunun başkalarına zarar verip vermeyeceğini, onları üzüp üzmeyeceğini düşünmeyi içeren davranışlar olarak tanımlamıştır.

Özgecilik bu yönde tanımlanırken özgeci davranışlar ise, iyi bir şey yapmış olmanın verdiği vicdani rahatlama ve yardım etmiş olmanın verdiği haz dışında hiçbir çıkar gözetmeksizin, herhangi bir karşılık ya da ödül beklentisi olmadan diğer insanların yararına yapılan eylemler olarak tanımlanmaktadır (Akbaba, 1994; Carlo ve Randall, 2002; Kapıkıran, 2008; Taylor ve diğ. , 2007). Morrison ve Severino (2007)'ya göre özgecilik bilinçli bir durumda ortaya çıkar ve olumlu veya olumsuz etkileşimler esnasında insanlar birbirini etkiler. Adam kayırmacılık ve egoizm yıkıcı olabilirken, özgeciliğin ilişkileri geliştirdiğini vurgulamaktadırlar. Onlara göre özgecilik maneviyatın bir boyutudur; bilinçte ve benlikteki psikolojik değişimlerle ortaya çıkar ve tüm bireyler insanlığın bir parçasıdır. Bir başka tanımda özgecilik; yardım etme, sorumluluk üstlenme, bağışta bulunma gibi birçok olumlu sosyal davranışı içermektedir. Ancak her olumlu sosyal davranışa özgeci davranış denilemez. Karşılık beklenerek ve kar amacı güdülerek yapılan işbirliği içeren davranışlar birer olumlu sosyal davranış olmalarına rağmen özgeci davranış olarak adlandırılmazlar (Akbaba, 1994).

Özgeci tutumlar bir anlamda karşı tarafa verilen birer armağan gibidirler. Bu tür armağanlar çoğunlukla insanlara kendilerini iyi hissettirmektedir.Ayrıca bireyler bunu kendi çıkarları için değil, başkalarının iyiliği için yapmaktadırlar. İnsanlara yardım etmek Seligman, (2007) tarafından mutlu olmanın yollarından birisi olarak görülmektedir. Midlarsky ve Kahana (1994), özgeciliğin bireyin kendi sorunlarından uzaklaşmasına yardımcı olma, hayatın değeri ve anlamı konusundaki anlayışını geliştirme, algılama yeterliliğini yükseltme, ruh halinin niteliğini iyileştirme ve sosyal uyumu artırma gibi beş temel faydasının olduğunu ifade etmektedir.

Yapılan literatür taramasında özgeciliğin iyi oluş kavramları ile etkileşimine yönelik çalışmalara rastlanmaktadır. Özgecilik ile iyi oluş ve sağlık arasındaki ilişkiyi ergenlerde inceleyen araştırmada, cinsiyetler arası farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Ergen erkeklerin ve kızların iyi oluş seviyelerinin farklı yardım davranışlarından farklı derecede ve farklı alanlarda etkilendiği görülmüştür. Ailedeki yardım davranışları erkeklerin iyi oluşlarını daha çok artırırken, kızların ise genel yardım davranışları ve yardım yönelimleri daha yüksektir (Schwartz ve diğ. , 2009). Üniversite öğrencileri üzerine yoğunlaşan çalışmalara bakıldığında üniversite öğrencilerinde özgecilik ile öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş arasında pozitif yönde ilişkinin olduğu; özgeciliğin iyi oluş kavramlarının anlamlı yordayıcısı olduğu görülmektedir (Gülaçtı, 2014; Kasapoğlu, 2013; Topuz, 2013; Ümmet, 2012). Eğitim çalışanları üzerinde yapılan çalışmalarda ise genel olarak özgecilik ve iyi oluş değişkenlerine ilişkin farklı sonuçların olduğu ortaya konmuştur (Mutafçılar, 2008; Onatır, 2008; Yıldırım ve Topcuoğlu, 2016). Sağlık çalışanları üzerine yaptığı çalışmasında Banbal (2010) hemşirelik bölümü öğrencilerinin özgecilik düzeylerini incelemiş, özgecilik ile çeşitli demografik değişkenlerin ilişkisini analiz etmiştir. Çalışma sonucunda, hemşirelik bölümü öğrencilerinin özgecilik düzeylerinin ortalamanın üstünde olduğunu saptamıştır.

Özgeciliğin gelir düzeyi ile ilişkisinin incelendiği çalışmalara da rastlanmaktadır. Gelir düzeyi ile özgecilik düzeyi arasındaki ilişki hakkındaki bulgular, zenginlerin fakirlere göre daha çok özgeci davranışlar gösterdiğine dairdir (Hoffman, 2011). Bunun yanında, çeşitli düzeylerdeki öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalar genellikle gelir seviyesi ile özgeciliğin farklılaşmadığını göstermektedir (Johnson, 2000; Yıldırım ve Topcuoğlu, 2016). Genel olarak bakıldığında ise özgecilik ve iyi oluş kavramları ile ilgili farklı çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalarda özgeciliğin iyi oluş kavramları ile genellikle pozitif yönde ilişkiler gösterdiği bulgulanmıştır (Kasser ve diğ. , 2004; Mellor ve diğ. , 2008; Pessi, 2011; Sheldon ve Lyubomirsky, 2004; Steger, Kashdan, ve Oishi, 2008; Weinstein ve Ryan, 2010).

Literatürde hem özgeci davranışların iyi oluşu sağladığı; hem de iyi oluşu yüksek olan kişilerin özgeci davranış örüntülerine sahip olduğu belirtilmektedir. Bir başka deyişle, özgecilik ile iyi oluş arasında bir ilişkinin var olduğuna dikkat çekilmektedir. Bu nedenle iyi oluşu etkileyen özgeciliğin etkilerinin ne yönde olduğu ve iyi oluşu ne ölçüde etkilediğinin incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmaların genellikle üniversite öğrencileri üzerine yoğunlaştığı özellikle insan ile doğrudan temas halinde olduğu düşünülen eğitim ve sağlık çalışanları üzerinde bu durumun yeterince araştırılmadığı gözlemlenmektedir. Eğitim ve sağlık çalışanları üzerinde özgecilik ve iyi oluş eksenli bir çalışma yapmanın literatürde önemli bir boşluğu dolduracağı söylenebilir. Bu özelliği ile araştırmanın önem taşıdığı ifade edilebilir. Araştırmanın temel amacı, eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ile özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışma ayrıca eğitim ve sağlık çalışanlarının bazı değişkenler (meslek alanı, algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi ve algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi) açısından psikolojik iyi oluş ve özgecilik düzeyleri arasındaki farklılaşmayı ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada cevabı aranan sorular şunlardır;

- Eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ile özgecilik düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?
- Meslek alanı (eğitim ve sağlık) açısından eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanları arasında bir farklılaşma var mıdır?
- Algılanan mesleki maddi ve manevi tatmin düzeyi açısından, eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanları arasında bir farklılaşma var mıdır?

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırma örneklemini Erzincan il merkezinde eğitim ve sağlık alanında görev yapan ve uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 242 meslek çalışanı oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan meslek çalışanlarının yaşları 18-32 arasında değişmektedir ($\bar{X}$=21,34.42 Ss= 2.04). Meslek çalışanlarının 122'si kız (% 50,4), 120'si erkektir (% 49,6). Sağlık alanında görev yapan meslek çalışanlarının 30'u (% 12,4) doktor, 28'i (% 11,6) hemşire, 6'sı (% 2,5) hasta bakıcı, 15'i (% 6,2) sağlık memuru ve 6'sı (% 2,5) ise fizyoterapisttir. Eğitim alanında görev yapan meslek çalışanlarının ise 6'sı (% 2,5) psikolog, 36'sı (% 14,9) psikolojik danışman, 10'u (% 4,1) sosyal hizmet uzmanı, 82'si (% 33,9) öğretmen ve 23'ü (% 9,5) özel eğitim uzmanıdır.

Araştırma Modeli

Araştırma, sağlık ve eğitim alanı çalışanlarının psikolojik iyi oluş ve özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik ilişkisel modelde bir çalışmadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini elde etmek amacıyla üç ölçme aracı kullanılmıştır. Bu ölçme araçları, araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Ryff (1989) , London ve Bower (2016) tarafından geliştirilen , Akbaba (1994) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan Özgecilik Ölçeğidir.

Kişisel bilgi formu

Bu form araştırmacı tarafından sosyo-demografik verileri toplamak amacıyla hazırlanmıştır.Ayrıca bu form araştırmaya katılan kişilerin yaş, cinsiyet, meslek, kıdem, algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi ve algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi gibi değişkenleri belirlemeye yönelik soruları içermektedir.

Psikolojik iyi oluş ölçeği (pioö)

Bireyin psikolojik iyi oluş halini değerlendirmeyi amaçlayan Psikolojik İyi Oluş Öleçeği, Ryff (1989) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, psikolojik iyi olma modelini temel alarak, 6 alt boyuttan ve her bir boyutu 14 maddeden oluşan toplam 84 maddelik bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 84, en yüksek puan ise 504'dür. Akın(2008) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılan ölçeğin, iç tutarlılık katsayılarının .87 ile .96, test-tekrar test güvenirliğinin ise .78 ile .97 arasında değiştiği görülmüştür. Bu araştırma kapsamında ölçeğin iç tutarlık katsayısı .88 olarak tespit edilmiştir. Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri Türkçe ve orjinal form puanları arasındaki korelasyonlar, özerklik alt ölçeği için α=.94, çevresel hakimiyet için α= .97, bireysel gelişim için α=.97, diğerleriyle olumlu ilişkiler için α=.96, yaşam amaçları için α=.96 ve öz-kabul için α=.95 olarak bulunmuştur. Açımlayıcıfaktör analizinde toplam varyansın %68'inin açıklandığı ve maddelerin 6 faktörde toplandığı görülmüştür. Faktör yükleri .30 ile α=.94 arasında sıralanmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizinde uyum indeksi değerleri RMSEA= .07, NFI= .97, CFI= .98, GFI= .93 ve SRMR= .06 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı α=.79 olarak tespit edilmiştir.

Özgecilik ölçeği (öö)

Özgecilik ölçeği (Altruism Inventory), London ve Bower tarafından (1968) bireylerin olumlu sosyal davranışlarından biri olan özgecilik düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Akbaba (1994) tarafından yapılmıştır. Türkçe'ye uyarlanan ölçekte orjinalinde olduğu gibi 20 madde bulunmaktadır. Özgecilik ölçeği dört alt kategoriden meydana gelmektedir. Bunlar: "aile", "sosyallik", "yardımseverlik" ve "sorumluluk" kategorileridir. Beşli Likert tipi ölçekte, 1 en azı, 5 ise en fazlayı ifade etmektedir. İşaretlenen dereceler toplanarak toplam puan elde edilir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan 20 dir. Puanın yüksekliği özgecilik düzeyinin yüksek olduğunu, düşüklüğü ise aynı şekilde özgecilik düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Özgecilik ölçeğinin Türk örneklemi üzerindeki güvenirliği; yapılan işlemler sonucunda toplam puan için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .85, iki-yarı test güvenirlik katsayısı .90 ve tüm ölçek için test-tekrar test güvenirlik katsayısı .92 olarak belirlenmiştir. Özgecilik ölçeğinin geçerlik çalışmalarında; iç geçerlik, kapsam geçerliği ve benzer ölçekler geçerliği olmak üzere üç yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemler kullanılarak elde edilen bulgular, ölçeğin geçerli bir ölçek olduğuna dair kanıt olarak kabul edilmiştir (Akbaba, 2001). Bu çalışmaya ait ölçeğin iç tutarlık Cronbach alfa katsayısı α=.84 olarak belirlenmiştir.

İşlem

Araştırmaya 2016 yılı içerisinde Erzincan il merkezinde eğitim ve sağlık alanında görev yapan gönüllü meslek çalışanları katılmıştır. Uygulama öncesi ilgili etik kuruldan gerekli izinler

alınmıştır. Katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirildikten sonra Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Özgecilik Ölçeğini 40 dakikalık tek seansta doldurmuşlardır. Uygulama sonucunda 256 meslek çalışanı ilgili ölçek ve formları cevaplamıştır. Cevaplanan ölçek ve formların tek tek kontrol edilmesi sonucunda 7 meslek çalışanının ölçeklerin bir kısmını cevapladığı diğer kısımlarını ise boş bıraktığı tespit edilmiştir. Ayrıca 7 meslek çalışanının da ölçeğin bütün maddelerine aynı seçeneği işaretlediği tespit edilmiştir. Araştırmanın güvenirlik ve geçerliğini etkileyebileceği düşüncesinden hareketle bu 12 meslek çalışanının formları uygulamaya dahil edilmemiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesi araştırmacı tarafından yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22 istatistik paket programına aktarılmış ve denencelere uygun istatistiksel teknikler aracılığı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, yüzde, frekans, korelasyon ve basit doğrusal regresyon analizi gibi istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Sonuçlar $p<0.05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın değişkenlerine ait ortalama, standart sapma ve psikolojik iyi oluş ve alt boyutları ile özgecilik ve alt boyutları arasındaki korelasyon sonuçları tablo 1.'de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Değişkenlerine Ait Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri (N=242)

	Özgecilik (Toplam)	Aile	Sosyallik	Yardım Severlik	Sorumluluk	X	Ss
Psikolojik İyi Oluş (Toplam)	.60**	.44**	.47**	.39**	.31**	407,5	38,9
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	.44**	.27**	.37**	.32**	.17**	70,53	10,3
Özerklik	.28**	.25**	.26**	.09	.13*	64,22	9,16
Çevresel Hakimiyet	.46**	.28**	.39**	.31**	.22**	66,17	9,01
Bireysel Gelişim	.41**	.33**	.30**	.27**	.19**	68,45	8,99
Yaşam Amacı	.45**	.30**	.28**	.33**	.31**	70,4	8,66
Kendini Kabul	.48**	.38**	.33**	.28**	.28**	67,71	10,1
X	69,24	19,12	15,11	17,23	17,79		
Ss	9,534	3,545	4,245	3,606	2,687		

*p< .05 düzeyinde anlamlı

**p< .01 düzeyinde anlamlı

Tablo.1 incelendiğinde eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ile özgecilik puanları arasında pozitif yönde yüksek bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r= .60$, $p<.01$). Eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş düzeyi ile özgeciliğin alt boyutları arasındaki en yüksek ilişkinin sosyallik alt boyutu ile olduğu tespit edilmiştir ($r= .47$, $p< .01$). Eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş düzeyi ile özgeciliğin alt boyutları arasındaki en düşük ilişkinin ise sorumluluk alt boyutu ile olduğu bulgulanmıştır ($r= .31$, $p< .01$). Eğitim ve sağlık çalışanlarının özgecilik düzeyi ile psikolojik iyi oluşun alt boyutları arasındaki en yüksek ilişkinin kendini kabul alt boyutu ile olduğu saptanmıştır ($r= .48$, $p< .01$). Eğitim ve sağlık çalışanlarının özgecilik düzeyi ile psikolojik iyi oluşun alt boyutları arasındaki en düşük ilişkinin ise özerklik alt boyutu ile olduğu görülmüştür ($r= .28$, $p< .01$).

Araştırmada eğitim çalışanları ile sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanları arasında bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız örneklemler için t testi yapılmış, sonuçlar tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2: Eğitim Çalışanları ile Sağlık Çalışanlarının Psikolojik İyi Oluş ve Özgecilik Puanları Arasındaki Farklılaşmaya Ait t Testi Sonuçları

	Gruplar	N	X	Ss	sd	t	p
Psikolojik İyi Oluş	Eğitim Personeli	91	401,2	40,48	240	-1,96	.051
	Sağlık Personeli	151	411,3	37,51			
Özgecilik	Eğitim Personeli	91	68,07	10,02	240	-1,49	.137
	Sağlık Personeli	151	69,95	9,191			

Eğitim çalışanları ile sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız örneklemler t testinde, psikolojik iyi oluş puan ortalamaları açısından eğitim çalışanları ortalamaları ($\overline{X}_{eğitim=}$401.2) ile sağlık çalışanları ortalamaları ($\overline{X}_{sağlık=}$ 411.3) arasında anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır [$t_{(240)}$= -1.96, p> .05]. Özgecilik puan ortalamaları açısından eğitim çalışanları ortalamaları ($\overline{X}_{eğitim=}$ 68.07) ile sağlık çalışanları ortalamaları ($\overline{X}_{sağlık=}$ 69.95) arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir [$t_{(240)}$= -1.49, p> .05].

Araştırmada meslek çalışanlarının algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi açısından psikolojik iyi oluş ile özgecilik puanları arasında bir farklılaşma olup olmadığını test etmeye yönelik olarak tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmış, sonuçlar tablo 3.'te verilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin Algılanan Mesleki Maddi Tatmin Düzeylerine Göre Psikolojik İyi Oluş ve Özgecilik Puanları Arasındaki Farka İlişkin MANOVA Sonuçları (N=242)

Değişkenler	Algılanan Mesleki Maddi Tatmin Düzeyi	n	$\overline{X}$	Ss	Sd	F	p	Anlamlılık (Tukey)
Psikolojik İyi Oluş (Toplam)	Düşük	55	403,80	41,585	2-239	3.741	.025	1,2 - 3
	Orta	151	404,98	36,569				
	Yüksek	36	423,61	41,135				
Özgecilik (Toplam)	Düşük	159	68,69	11,604	2-239	1.509	.223	-
	Orta	205	68,83	8,235				
	Yüksek	38	71,78	10,942				

Algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi farklı olan meslek çalışanlarının, psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanları üzerinde algılanan mesleki maddi tatmin düzeyinin birleşik olarak anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için tek yönlü MANOVA yapılmıştır. Test öncesi, tek değişkenli normallik koşulu normallik testleri ve uç değerlerle, çok değişkenli normallik koşulu da Mahalanobis uzaklığı değerlerinin hesaplanmasıyla kontrol edilmiştir. Verilerin her iki şekilde de normal dağıldığı görülmüştür. Box testi, kovaryans matrisleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Levene testi ise merhamet ve öznel iyi oluş puanları için hata varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir.

MANOVA sonucuna göre algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi farklı olan meslek çalışanlarının, psikolojik iyi oluş ve özgecilik şeklindeki birleşik bağımlı değişkenler açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir[($F_{(4-476)}$=1.852, p> .05, Wilks' λ=.970, kısmiη^2=.015]. Değişkenler tek tek ele alındığında ise meslek çalışanlarının algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi açısından psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu [$F_{(2-239)}$=3.741, p<.05], özgecilik puanları arasında ise anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulgulanmıştır[$F_{(2-239)}$=1.509, p>.05]. Algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi bakımından psikolojik iyi oluş puanları arasında anlamlı farklılaşmanınhangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi bakımından meslek çalışanlarının psikolojik iyi oluş puan ortalamalarının düşük düzey için($\overline{X}_1$=403.80), orta düzey için ($\overline{X}_2$=404.98) ve üst düzey için ($\overline{X}_3$=423.61), olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın düşük ve orta düzey ile yüksek düzey arasında yüksek düzey lehine olduğu bulgulanmıştır. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü (η^2=.030) bu farkın orta düzeyde bir etki büyüklüğü olduğunu göstermektedir (Green ve Neil, 2005).

Araştırmada meslek çalışanlarının algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi açısından psikolojik iyi oluş ile özgecilik puanları arasında bir farklılaşma olup olmadığını test etmeye yönelik tek yönlü MANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar tablo 4.'te sunulmuştur.

Tablo 4: Meslek çalışanlarının Algılanan Mesleki Manevi Tatmin Düzeylerine Göre Psikolojik İyi Oluş ve Özgecilik Puanları Arasındaki Farka İlişkin MANOVA Sonuçları (N=242)

Değişkenler	Algılanan Mesleki Manevi Tatmin Düzeyi	N	$\overline{X}$	Ss	sd	F	p	Anlamlılık (Tukey)
Psikolojik İyi Oluş (Toplam)	Düşük	70	383,93	35,473	2-239	33.497	.0001	1, 2 – 3, 1 – 2
	Orta	98	406,57	32,613				
	Yüksek	74	430,97	35,982				
Özgecilik (Toplam)	Düşük	70	60,30	8,110	2-239	155.257	.0001	1, 2 – 3 1 – 2
	Orta	98	68,43	4,099				
	Yüksek	74	78,77	6,783				

Algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi farklı olan meslek çalışanlarının, psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanları üzerinde algılanan mesleki maddi tatmin düzeyinin birleşik olarak anlamlı bir etkisinin olup olmadığını belirlemek için tek yönlü MANOVA yapılmıştır. Test öncesi, tek değişkenli normallik koşulu normallik testleri ve uç değerlerle, çok değişkenli normallik koşulu da Mahalanobis uzaklığı değerlerinin hesaplanmasıyla kontrol edilmiştir. Verilerin her iki şekilde de normal dağıldığı görülmüştür. Box testi, kovaryans matrisleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Levene testi ise merhamet ve öznel iyi oluş puanları için hata varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir.

MANOVA sonucuna göre algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi farklı olan meslek çalışanlarının, psikolojik iyi oluş ve özgecilik şeklindeki birleşik bağımlı değişkenler açısından anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir[($F_{(4-476)}$=61.579, p< .05, Wilks' λ=.434, kısmiη^2=.341]. Değişkenler tek tek ele alındığında meslek çalışanlarının algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi açısından psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu [$F_{(2-239)}$=33.497, p<.05], özgecilik puanları arasında da anlamlı bir farklılaşmanın olduğu bulgulanmıştır[$F_{(2-239)}$=155.257, p<.05]. Algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi bakımından psikolojik iyi oluş puanları arasında anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi

bakımından meslek çalışanlarının psikolojik iyi oluş puan ortalamalarının düşük düzey için($\overline{X}_1$=383.93), orta düzey için ($\overline{X}_2$=406.57) ve üst düzey için ($\overline{X}_3$=430.97), olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın düşük ve orta düzey ile yüksek düzey arasında yüksek düzey lehine olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca düşük düzey ile orta düzey arasında orta düzey lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü (η^2=.219) bu farkın yüksek düzeyde bir etki büyüklüğü olduğunu göstermektedir (Green ve Neil, 2005). Algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi bakımından özgecilik puanları arasında anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi bakımından meslek çalışanlarının özgecilik puan ortalamalarının düşük düzey için($\overline{X}_1$=60.30), orta düzey için ($\overline{X}_2$=68.43) ve üst düzey için ($\overline{X}_3$=78.77), olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın düşük ve orta düzey ile yüksek düzey arasında yüksek düzey lehine anlamlı bir farklılık olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca düşük düzey ile orta düzey arasında orta düzey lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü (η^2=.565) bu farkın yüksek düzeyde bir etki büyüklüğü olduğunu göstermektedir.

Tartışma

Bu araştırma eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ile özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma ayrıca eğitim ve sağlık çalışanlarının bazı değişkenler (meslek alanı, algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi ve algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi) açısından psikolojik iyi oluş ve özgecilik düzeyleri arasındaki farklılaşmayı ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmadan elde edilen ilk bulguya göre, eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ile özgecilik puanları arasında pozitif yönde yüksek bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgunun olası nedeni öteki insanlara karşılıksız, çıkar gözetmeksizin yardım davranışı diye tanımladığımız özgeci davranışın bir anlamda diğer insanlarla olumlu ilişkiler kurmayı beraberinde getirmesi olabilir. Diğerleriyle olumlu ilişkiler kurulması kendisinden başka insanları da düşünme ve onlara yardım etme davranışlarına yol açabilir. Dolayısıyla böylesi bir tutum bireydeki iyi oluşun ya da mutluluğun temellerini oluşturabilir. Nitekim Martin Seligman yaptığı araştırmalarında, mutluluk düzeyi yüksek olan insanların sosyal ilişkilerinin iyi olduğunu ortaya koymuştur (Ed Diener ve Seligman, 2002). Ayrıca uzun vadede mutluluk veren etkinliklerin bireylerin diğerleriyle ilişkilerini de iyi yönde etkilediğini bulgulamışlardır. (Sheldon ve Lyubomirsky, 2004). Araştırmadan elde edilen psikolojik iyi oluş ile özgecilik arasındaki pozitif yöndeki yüksek ilişki bulgusuna benzer birçok çalışmadan söz edilebilir. İstekli bir şekilde yardım etme ve iyi oluş arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, iyi oluş hem bireysel hem de çevresel mutluluk olarak incelenmiş ve istekliliğin iyi oluş puanlarını artırdığı görülmüştür (Mellor, Hayashi, Stokes, Firth, Lake, Staples, Chambers, ve Cummins, 2008). Weinstein ve Ryan (2010) özgecilik ve iyi oluş arasındaki ilişkiyi, yardımın temelindeki istekliliğe ve temel gereksinimlerin karşılanması ekseninde incelenmiştir. Yardım eden kişilerin, içsel bir isteklilik ile yardım davranışında bulunması bireyin iyi oluşunu da artırmaktadır. Dış etkenlerle yardım eden bireylerde ise özgeciliğin bireyin iyi oluşuna olumlu katkılar sunmadığı görülmüştür. Bu nedenle yardım davranışının içsel isteklilik doğrultusunda yapılmasının daha önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Psikolojik işlevsellik; birine istekli bir şekilde yardım etme, para verme ve diğerlerine zaman ayırma gibi özgeci davranışlar içerebilmektedir. Bu davranışları daha çok sergileyenlerin yaşam doyumu, yaşam anlamı ve olumlu duygularının da arttığı görülmüştür. Ayrıca kısa süreli haz veren etkinliklerin uzun vadede iyi oluşu olumsuz etkilediği tespit edilmiştir (Steger, Kashdan, ve Oishi, 2008). Özgeciliğin iyi oluş ve sağlık ile ilişkisinin incelendiği bir araştırmada, cinsiyet açısından farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Ergen erkeklerin ve kızların iyi oluşlarının farklı yardım davranışlarından farklı derecede ve farklı alanlarda etkilendiği görülmüştür. Ailedeki yardım davranışı erkeklerin iyi oluş puanlarını daha çok artırırken, kızların ise genel yardım davranışları ve yardım yönelimleri daha yüksek bulunmuştur. Bu farklılığın

özgecilik ile ilişkili olan farklı kişilik özelliklerinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Genel olarak, ergenlerin yaş olarak büyümesi, fiziksel aktivitelerinin artması ve dini başa çıkma yollarını kullanmalarının ergenlerin özgecilik düzeylerini arttırdığı görülmüştür. (Schwartz, Keyl, Marcum, ve Bode, 2009). Benzer şekilde bir diğer araştırmada, öğrencilerin iyilik hali arttıkça özgecilik puanlarının da arttığı bu iki değişken arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Kasapoğlu, 2014). Gülaçtı (2014) üniversite öğrencilerinde psikolojik oluşun yordayıcılarının incelenmesi üzerine yaptığı çalışmada özgeciliğin psikolojik iyi oluşun bir yordayıcısı olduğunu bulgulamıştır. Ümmet (2012), özgeciliğin yaşam doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğunu bulgulamıştır. Tüm bu araştırma bulguları bu çalışmadaki bulguyu destekler niteliktedir.

Araştırmanın bir başka bulgusuna göre eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanları arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Bu bulgu her iki mesleğin birbirine benzer özellikler göstermesine bağlanabilir. İş tanımları açısından her iki mesleğin bireyle doğrudan muhatap olmayı içermesi, benzer ücretlendirme sistemine sahip olması ve dolayısıyla benzer sosyo kültürel yapı içerisinde konumlanmaları gibi ortak noktalar psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanlarının da birbirine yakın olmasına yol açmış olabilir. Literatürde bu iki meslek alanını iyi oluş ve özgecilik puanları açısından karşılaştıran araştırma bulgularına rastlanmaması bu sonucun yorumlanmasını güçleştirmektedir. Ancak eğitim ve sağlık çalışanlarının özgecilik düzeylerini farklı değişkenler ekseninde ele alan çalışmalar mevcuttur. Öğretmenlerin özgecilik düzeyleri ile ilgili Karadağ ve Mutafçılar (2009) tarafından yapılan bir araştırmada, öğretmenlerin özgecilik düzeylerinin yükseğe yakın olduğu saptanmıştır. Özellikle öğretmenlik mesleğini gönüllü olarak seçenlerde, meslekte özgeci davranışlara yönelmelerin daha fazla olduğu bildirilmiştir. Değer tercihleri ile ilgili bir diğer öğretmen özgeciliği çalışmasında, öğretmen özgeciliğinin her bir alt yardım alanı için farklı değer yargılarının kombinasyonlarının eşlik ettiği bulunmuştur. Genel olarak, özgeciliğin toplam puanının değer yargılarının alt puan türlerinin hepsi ile olumlu ilişkide olduğu görülmüştür (Onatır, 2008). Hemşirelik öğrencilerinin özgecilik düzeylerinin incelendiği çalışmada, özgecilik ile çeşitli demografik değişkenlerin ilişkisi analiz edilmiştir. Çalışma sonunda hemşirelik öğrencilerinin özgecilik puanlarının ortalamanın üstünde olduğu bulunmuştur (Banbal, 2010).

Çalışmanın bir diğer bulgusu algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi yüksek olan çalışanların psikolojik iyi oluş puanlarının, diğer çalışanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu yönündedir. Bu bulgu bir bakıma meslek çalışanlarının gelir düzeyi ile açıklanabilir. Gelir düzeyi arttıkça bireyin mesleki maddi doyumunun da artacağı ve haliyle bu durumun bireyin iyi oluşuna da olumlu yansıyacağı söylenebilir. Araştırma bulgusunu destekler nitelikte gelir düzeyinin psikolojik iyi oluş ile doğru orantılı olduğu bulgusu benzer çalışmalarda da (Edward Diener ve Oishi, 2000; Dost, 2007; Easterlin, 1974; Ferrer-i-Carbonell, 2005; Frey ve Stutzer, 2010; Lucas ve Schimmack, 2009; Özel, 2015) ortaya konmuştur. Algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi açısından özgecilik puanları arasında anlamlı bir sonuç bulunmamıştır. Literatürde de özgeciliğin maddi durum ile ilişkisine yönelik birbiriyle örtüşmeyen farklı sonuçlar görülmektedir. Gelir düzeyi ile özgecilik düzeyi arasındaki ilişki hakkındaki bulgular, zenginlerin fakirlere göre daha çok özgeci davranışlar gösterdiğine dairdir (Hoffman, 2011). Bunun yanında, çeşitli gelir düzeylerindeki öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalar genellikle gelir seviyesi ile özgeciliğin farklılaşmadığını göstermektedir (Johnson, 2000; Yıldırım ve Topcuoğlu, 2016).

Araştırmanın son bulgusuna göre algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi yüksek olan eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanlarının anlamlı düzeyde diğer düzeylerden daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Diğer bir ifade ile bu meslekleri herhangi bir karşılık beklemeden yapan tamamıyla içsel bir motivasyonla mesleğine sarılan bireylerde özgecilik ve iyi oluş puanlarının da yüksek olduğu ortaya konmuştur. Gerek iyi oluş kavramı gerekse de özgecilik kavramı tanımları gereği maddi ya da fiziksel etkenlerin aksine büyük ölçüde manevi ve

psikolojik birtakım etkenlerle açıklanabilir. Mutluluğu fiziksel tatmin olarak algılamak, psikolojik doyum sağlayacak içsel tatmin unsurların görmezden gelinmesine yol açmaktadır. Yapılan araştırmalar mutluluğu dışsal zevklerde aramak yerine, kişisel gelişim, yakın ilişkiler, toplumsal yardım gibi bireyin yaşamına içsel anlam veren eylemlerde aramanın 'doğal olarak' daha tatmin edici olduğunu söylemektedir. Çünkü içsel motivasyonun mutluluğu ve iyi oluşu sağlamak için gerekli olan psikolojik ihtiyaçları karşıladığı bilinmektedir (Kasser, Ryan, Couchman, ve Sheldon, 2004).

Manevi doyumu unutup sadece fiziksel hazlara odaklanma; doyumsuzluk yaşanmasına yol açmakla birlikte birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Yeni nesildeki gençlerin eğitim, sağlık, güvenlik gibi alanlarda daha gelişmiş imkanlara sahip olması bireylerin mutluluğunun artmasına yol açabilir. Oysaki yapılan, araştırmalar, 'ben' neslinde yaşanan psikolojik sorunların geçmiş nesillere göre oldukça arttığını göstermiştir (Twenge, 2009). Ben merkezli yaşamanın özgürleştirirken yalnızlaştırdığı, kendi ile ilgilenirken diğerlerini unutturduğu ve hep daha fazlasını dilerken umutsuzluğa ve endişeye düşürdüğü görülmüştür (Twenge, 2009). İyi oluş ile özgecilik arasındaki ilişkiden hareketle mutsuz bireylerin özgeci davranışlar sergilemede de yetersiz kalacağı söylenebilir.

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde; eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ile özgecilik puanları arasında pozitif yönde yüksek bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulgulanmıştır. Algılanan mesleki maddi tatmin düzeyi yüksek olan çalışanların psikolojik iyi oluş puanlarının, diğer çalışanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Son olarak algılanan mesleki manevi tatmin düzeyi yüksek olan eğitim ve sağlık çalışanlarının psikolojik iyi oluş ve özgecilik puanlarının anlamlı düzeyde diğer düzeylerden daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Psikolojik iyi oluş ile özgecilik arasındaki pozitif yönde yüksek ilişkiye ait bulgudan hareketle özgeci davranışları toplum içerisinde yaygınlaştırıcı tedbirler alınabilir. Meslek seçiminde ilgi ve yetenekler doğrultusunda hareket eden içsel motivasyona dayalı bir mesleki tercih anlayışının yaygınlaştırılması, meslekten alınacak manevi doyumu artırabileceği gibi bu durum bireylerin mesleklerinde daha özgeci ve daha mutlu olmalarının önünü de açabilir. Farklı mesleklerde özgecilik ve iyi oluş bağıntısı farklı değişkenlerle ele alınabilir ve bu doğrultuda daha kapsamlı çalışmalar da yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akbaba, S. (1994). *Grupla psikolojik danışmanın sosyal psikolojik bir kavram olan özgecilik üzerindeki etkisi.* (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Ayten, A. (2009). Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü. *Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.

Banbal, G. K. (2010). *Hemşirelik Öğrencilerinin Özgecilik Düzeyleri.* (Yüksek Lisans), İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Budak, S. (2003). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Carlo, G., ve Randall, B. A. (2002). The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents. *Journal of youth and adolescence, 31*(1), 31-44.

Diener, E., ve Oishi, S. (2000). Money and happiness: Income and subjective well-being across nations. *Culture and subjective well-being*, 185-218.

Diener, E., ve Seligman, M. E. (2002). Very happy people. *Psychological science, 13*(1), 81-84.

Dodge, R., Daly, A. P., Huyton, J., ve Sanders, L. D. (2012). The challenge of defining wellbeing. *International Journal of Wellbeing, 2*(3).

Dost, M. T. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22*(2), 132-143.

Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. *Nations and households in economic growth, 89*, 89-125.

Ferrer-i-Carbonell, A. (2005). Income and well-being: an empirical analysis of the comparison income effect. *Journal of Public Economics, 89*(5-6), 997-1019. doi: 10.1016/j.jpubeco.2004.06.003

Frey, B. S., ve Stutzer, A. (2010). *Happiness and economics: How the economy and institutions affect human well-being*: Princeton University Press.

Grenville-Cleave, B. (2012). *Introducing positive psychology: a practical guide*: Icon Books Ltd.

Gülaçtı, F. (2014). Investigating university students' predictors of psychological well-being. *International Journal of Academic Research, 6*(1), 318-324. doi: 10.7813/2075-4124.2014/6-1/b.43

Hoffman, M. (2011). Does higher income make you more altruistic? evidence from the holocaust. *Review of Economics and Statistics, 93*(3), 876-887.

Johnson, K. K. (2000). *Age and Gender Differences in Altruistic Behavior.* University of Oregon.

Kapıkıran, N. A. (2008). Moral behavior and pro-social behaviors: Does art education create a difference? *Journal of Human Sciences, 5*(2).

Karadağ, E., ve Mutafçılar, I. (2009). İlk ve orta öğretim okulu öğretmenlerinin özgecilik düzeyleri üzerine bir araştırma. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28*, 75-92.

Kasapoğlu, F. (2013). *Üniversite Öğrencilerinde İyilik Hali ile Özgecilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

---. (2014). İyilik Hali İle Özgecilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi/An Examınatıon Of The Relatıonshıp Between Wellness And Altruısm. *Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 7*(13), 271-288.

Kasser, T., Ryan, R. M., Couchman, C. E., ve Sheldon, K. M. (2004). Materialistic values: Their causes and consequences. *Psychology and consumer culture: The struggle for a good life in a materialistic world*, 11-28.

Lucas, R. E., ve Schimmack, U. (2009). Income and well-being: How big is the gap between the rich and the poor? *Journal of Research in Personality, 43*(1), 75-78. doi: 10.1016/j.jrp.2008.09.004

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü.* Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

McGregor, I., ve Little, B. R. (1998). Personal projects, happiness, and meaning: on doing well and being yourself. *Journal of personality and social psychology, 74*(2), 494.

Mellor, D., Hayashi, Y., Stokes, M., ve diğ. . (2008). Volunteering and its relationship with personal and neighborhood well-being. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*.

Midlarsky, E., ve Kahana, E. (1994). *Altruism in later life*: Sage Publications, Inc.

Morrison, N. K., ve Severino, S. K. (2007). Altruism: Toward a psychobiospiritual conceptualization. *Zygon®, 42*(1), 25-40.

Mutafçılar, I. (2008). *Özgecilik kavramının tarihsel gelişimi ve öğretmen özgeciliği üzerine bir araştırma.* (Yüksek Lisans), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, , İstanbul.

Onatır, M. (2008). *Öğretmenlerde özgecilik ile değer tercihleri arasındaki ilişki.* (Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özel, N. K. (2015). *İş Doyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma.* (Yüksek Lisans), Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Ankara.

Pessi, A. B. (2011). Religiosity and altruism: exploring the link and its relation to happiness. *Journal of contemporary religion, 26*(1), 1-18.

Ryan, R. M., ve Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual review of psychology, 52*(1), 141-166.

Ryff, C. D. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current directions in psychological science, 4*(4), 99-104.

Schwartz, C. E., Keyl, P. M., Marcum, J. P., ve Bode, R. (2009). Helping others shows differential benefits on health and well-being for male and female teens. *Journal of Happiness Studies, 10*(4), 431-448.

Sheldon, K. M., ve Lyubomirsky, S. (2004). Achieving sustainable new happiness: Prospects, practices, and prescriptions. *Positive psychology in practice*, 127-145.

Steger, M. F., Kashdan, T. B., ve Oishi, S. (2008). Being good by doing good: Daily eudaimonic activity and well-being. *Journal of Research in Personality, 42*(1), 22-42.

Taylor, S. E., Sears, D. O., Peplau, L. A., ve Dönmez, A. (2007). *Sosyal psikoloji*.

Topuz, C. (2013). *Üniversite öğrencilerinde özgeciliğin öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi), Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,, İstanbul.

Twenge, J. M. (2009). *Ben nesli* (E. Öztürk, Trans. 3. Baskı ed.). İstanbul: Kanüs Yayınları.

Ümmet, D. (2012). *Üniversite Öğrencilerinde Özgecilik Davranışının Transaksiyonel Analiz, Ego Durumları ve Yaşam Doyumu Bağlamında İncelenmesi.* (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Waterman, A. S. (1993). Two conceptions of happiness: Contrasts of personal expressiveness (eudaimonia) and hedonic enjoyment. *Journal of personality and social psychology, 64*(4), 678.

Weinstein, N., ve Ryan, R. M. (2010). When helping helps: autonomous motivation for prosocial behavior and its influence on well-being for the helper and recipient. *Journal of personality and social psychology, 98*(2), 222.

Yıldırım, M., ve Topcuoğlu, P. (2016). Özgeciliğin Çeşitli Demografik Değişkenlerle İncelenmesi: Sakarya Örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(32), 40-53.

Yöntem, M. K., ve İlhan, T. (2013). Benlik Kurguları ve Otantikliğin Özgecilik Üzerindeki Yordayıcı Gücünün İncelenmesi. *Electronic turkish studies, 8*(8).

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

İşgör, İ.Y. (2017). "Eğitim ve Sağlık Çalışanlarında Psikolojik İyi Oluş ve Özgeciliğin İncelenmesi / Investigating the Psychological Well-Being and Altruism in Education and Health Workers", *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Tahsin Aktaş Armağanı)* Volume 12/6, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11439, p. 423-438.